

دین و زندگی (۳)

* با توجه به آیات قرآن و احادیث پاسخ دهید.

با توجه به آیه شریفه ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ امثالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا ...﴾ به سؤالات

زیر پاسخ دهید.

الف) این که خداوند پاداش کار نیک را چند برابر و کیفر کار بد را به اندازه خودش می دهد؛ نشانه چیست؟ (۵/۵ نمره)

ب) این آیه به کدام یک از سنت های الهی اشاره می کند؟ (۵/۵ نمره)

۱

راهنمای تصحیح

الف) لطف و رحمت الهی (۵/۵)

ب) سنت سبقت رحمت بر غضب (۵/۵) (درس ۶ - صفحه ۶۶ و ۷۲)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

ترجمه آیه ۱۶۰ سوره انعام: «کسی که کار نیکی بیاورد ده برابر آن [پاداش] می گیرد و کسی که کار بدی بیاورد

جز به اندازه آن کیفر نمی شود...»

یکی از موارد سبقت رحمت بر غضب خدا آن است که وقتی انسان کار نیکی انجام می دهد، خداوند به فرشته اش

فرمان می دهد که فوراً آن را ثبت نماید، اما وقتی گناهی مرتکب می شود به فرشته خود دستور می دهد که صبر

کند تا بنده اش توبه کند و جبران نماید؛ و در صورتی که بنده توبه نکرد، آن گناه را ثبت نماید. همچنین خداوند

عمل نیک را چند برابر پاداش و کار بد را فقط به اندازه خودش جزا می دهد.

درسی Box

پیام آیه:

۱) در شیوه تربیتی اسلام، تشویق ده برابر تنبیه است.

۲) تشویق چند برابر، ظلم نیست ولی کیفر بیش از حد ظلم است.

۳) خداوند، در پاداش با فضل خود رفتار می کند، ولی در کیفر، با عدل.

براساس حدیث نبوی «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» چرا انسان از تفکر در ذات الهی نهی شده

است؟ (۵/ نمره)

راهنمای تصحیح

پاسخ خیلی تشریحی ✓

به دلیل محدود بودن ذهن انسان (۲۵/۰) و نامحدود بودن ذات الهی (۲۵/۰) (درس ۱ - صفحه ۱۲ و ۱۳)

خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه، ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید. بنابراین، با این‌که ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم و صفات او را می‌توانیم بشناسیم، اما نمی‌توانیم ذات و چیستی او را دریابیم؛ از همین‌رو پیامبر اکرم (ص) فرموده است: «در همه‌چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.»

درجین Box

موضوعاتی که می‌خواهیم درباره آن‌ها شناخت پیدا کنیم دو دسته‌اند:

دسته اول موضوعاتی هستند که در محدوده شناخت ما قرار می‌گیرند، مانند گیاهان، حیوانات، ستارگان و کهکشان‌ها؛ حتی کهکشان‌های بسیار دور هم ممکن است روزی شناسایی شوند و انسان بتواند به ماهیت و ذات آن‌ها دست یابد. در حقیقت، ذهن ما توان و گنجایش فهم چیستی و ذات چنین موضوعاتی را دارد، زیرا همه آن‌ها اموری محدود هستند.

دسته دوم موضوعاتی هستند که نامحدودند و ذهن ما گنجایش درک آن‌ها را ندارد؛ زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است. در واقع، ما به دلیل محدود بودن ذهن خود نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را دریابیم.

نتیجه اعتقاد به آیه شریفه «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ» اعتقاد به کدامیک از مراتب توحید است؟ (۵/۵ نمره)

راهنمای تصحیح

پاسخ خیلی تشریحی ✓

توحید در ولایت (۵/۵) (درس ۲ - صفحه ۱۹)

ترجمه آیه شریفه ۱۰۹ سورة آل عمران: «وَأَنّٰی جِه در آسمانها و آنچه در زمین است، از آن خداست.»
این آیه، بیانگر توحید در مالکیت است و نتیجه اعتقاد به توحید در مالکیت، اعتقاد به توحید در ولایت است.
از آنجا که خداوند تنها خالق جهان است پس تنها مالک آن نیز هست؛ زیرا هرکس که چیزی را پدید می آورد، مالک آن است. هر کس مالک چیزی باشد حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، اما دیگران بدون اجازه وی نمی توانند در آن تصرف یا از آن استفاده کنند. به این حق تصرف، ولایت و سرپرستی می گویند.
و از آنجا که خداوند، تنها مالک جهان است تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات، جز به اجازه او نمی توانند در جهان تصرف کنند.

درس Box

براساس سخن امیرالمؤمنین علی علیه السلام خداوند با واجب کردن روزه، کدام خصلت مردم را می‌آزماید؟ (۵/۰ نمره)

۴

راهنمای تصحیح >> اخلاص (۵/۰) (درس ۴ - صفحه ۴۷)

درس Box

راه‌های تقویت اخلاص:

- ۱) افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند: هر قدر که معرفت ما به خداوند بیشتر شود به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد.
- ۲) راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او: نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و یاری جستن از او برای رسیدن به اخلاص، غفلت از خداوند را کم می‌کند، محبت او را در قلب تقویت می‌سازد و انسان را از کمک‌های الهی بهره‌مند می‌نماید.
- ۳) دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات: گناه، ریشه درخت اخلاص و بندگی را می‌سوزاند و آن را به تدریج از بین می‌برد، به همین جهت امیرالمؤمنین علی (ع) می‌فرماید: «تمام اخلاص در دوری از گناهان جمع شده است.» از طرف دیگر، توجه به واجبات، درخت اخلاص را آبیاری می‌کند و رشد می‌دهد. در میان اعمال واجب، روزه تأثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد.

* درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید.

رابطه خدا با جهان مانند رابطه بتا با مسجد است که قطع نمی‌شود. (۵/۵ نمره)

۵

راهنمای تصحیح (۵/۵) (درس ۱ - صفحه ۹)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

با کمی دقت در می‌یابیم که یک تفاوت بنیادین میان این دو رابطه وجود دارد. مسجد از مصالح ساختمانی مانند خاک و سنگ و گچ و چوب و کاشی و ... تشکیل شده که هیچ‌کدام از آنها را بتا به وجود نیاورده است. هریک از این مصالح نیز خواصی دارند که بتا آن را ایجاد نمی‌کند. بتا نه چسبندگی گچ را ایجاد می‌کند و نه سختی و استحکام سنگ را؛ به عبارت دیگر بتا نه اجزای ساختمان را پدید آورده و نه خواص آن اجزا را، کار بتا فقط جابه‌جا کردن مواد و چینش آنها است. اما خداوند، خالق سنگ و گچ و چوب و خواص آنها و حتی خالق خود بتا است. بر این اساس وجود بتا و نیز وجود مصالح و خواص آنها، همه وابسته به خداست و خداوند هر لحظه اراده کند، آنها از بین می‌روند و ساختمان متلاشی می‌گردد. به همین جهت، جهان همواره و در هر «آن» به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود.

بنابراین، مسجد با ساخته شدن، از بتا بی‌نیاز می‌شود اما موجودات چنین نیستند و پس از پیدایش نیز همچنان، مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. از این‌رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند.

درخواست از رسول خدا (ص)، درخواست از حقیقت معنوی ایشان است. (۵/۰ نمره)

۶

راهنمای تصحیح

درست (۵/۰) (درس ۲ - صفحه ۲۴)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین علیهم‌السلام در برآوردن حاجات انسان تنها به زمان حیات دنیوی آنها اختصاص ندارد و پس از رحلت ایشان نیز استمرار دارد. به عبارت دیگر روح مطهر رسول خدا ﷺ پس از رحلت زنده است و می‌تواند به انسان‌ها یاری برساند. اکنون اگر ما از رسول خدا ﷺ چیزی درخواست کنیم، درخواست از جسم ایشان نیست، بلکه از حقیقت روحانی و معنوی ایشان است.

رابطه اختیار و اراده انسان با اراده خداوند جزء علل عرضی است. (۵/۰ نمره)

۷

راهنمای تصحیح

پاسخ خیلی تشریحی ✓

نادرست (۵/۰) (درس ۵ - صفحه ۵۸ و ۵۹)

وجود اختیار و اراده در انسان ناشی از اراده الهی و خواست خداست. به عبارت دیگر، خداوند اراده کرده است که انسان موجودی مختار و دارای اراده باشد. در فعل اختیاری، تا زمانی که ما اراده کاری را نکرده‌ایم، آن کار انجام نمی‌گیرد؛ در عین حال، وجود ما، اراده ما و عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته به اراده خداوند است؛ یعنی اراده انسان در طول اراده خداست و با آن منافات ندارد.

درتس Box

علتهایی که در پیدایش یک پدیده دخالت دارند:

۱- **علل عرضی:** در پیدایش هر پدیده ممکن است چند عامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر مشارکت کنند؛ مثلاً برای رویش یک گل، مجموعه‌ای از باغبان، خاک، آب، نور و حرارت دست‌به‌دست هم می‌دهند و با مشارکت یکدیگر گل را پدید می‌آورند. هر یک از این عوامل و عناصر اثر خاصی را، مستقل از دیگری، اعمال می‌کند تا گل برآید. این‌گونه علل را «علل عرضی» می‌گویند. در علل عرضی، هر عامل به طور مستقیم نقش خاصی را بر عهده دارد که با نقش دیگری متفاوت است.

۲- **علل طولی:** گاهی تأثیر چند عامل در پیدایش یک پدیده این‌گونه است که یک عامل در عامل دوم اثر می‌گذارد و عامل دوم در عامل سوم تأثیر می‌کند تا اثر عامل اول را به معلول منتقل کند. برای مثال، به هنگام نوشتن، چند عامل در طول هم در انجام این کار دخالت دارند: (۱) نفس یا روح که اراده نوشتن می‌کند؛ (۲) ساختار عصبی بدن که با اراده نفس، موجب حرکت دستمان می‌شود؛ (۳) دست که قلم را به حرکت درمی‌آورد؛ (۴) قلم که با حرکت خود در صفحه، جملات را می‌نگارد. کل کار نوشتن را به هر یک از این عوامل می‌توان نسبت داد؛ بدین معنا که اگر هر یک از این عوامل نبود، عمل نوشتن ممکن نمی‌شد، اما هر علتی، به ترتیب، علت‌بودن خود را از عامل بالاتر می‌گیرد. این علت‌ها را «علل طولی» می‌گویند.

* ارتباط هر یک از مفاهیم زیر را کشف کنید. (یکی از موارد سمت چپ اضافی است.) (۱ نمره)

الف) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است	۱) تفکر و تصمیم
ب) برو این دام بر مرغی دگر نه	۲) مسئولیت پذیری
ج) این که فردا این کنم یا آن کنم	۳) افزایش معرفت نسبت به خداوند
د) هیچ گویی سنگ را فردا بیا	۴) تقویت روحیه حق پذیری
	۵) نفوذناپذیری در برابر وسوسه های شیطان

راهنمای تصحیح

الف) ۳ (افزایش معرفت نسبت به خداوند) (۰/۲۵)

ب) ۵ (نفوذناپذیری در برابر وسوسه های شیطان) (۰/۲۵)

ج) ۱ (تفکر و تصمیم) (۰/۲۵)

د) ۲ (مسئولیت پذیری) (درس ۴ - صفحه ۴۵ و ۴۷، درس ۵ - صفحه ۵۴)

درس Box

راه های تقویت اخلاص:

- ۱) افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند
- ۲) راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او
- ۳) دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات

میوه های درخت اخلاص:

- ۱) دستیابی به درجاتی از حکمت
- ۲) نفوذناپذیری در برابر وسوسه های شیطان
- ۳) دریافت پاداش های وصف نشدنی

شواهد وجود اختیار در انسان:

- ۱) تفکر و تصمیم
- ۲) احساس رضایت یا پشیمانی
- ۳) مسئولیت پذیری

پاسخ خیلی تشریحی

الف) افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند یکی از راه های تقویت اخلاص است. هر قدر که معرفت ما به خداوند بیشتر شود به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد، پس خوب است ساعاتی را صرف تفکر در آیات و نشانه های الهی کنیم تا بیشتر دریابیم که:

آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار

ب) نفوذناپذیری در برابر وسوسه های شیطان یکی از میوه های درخت اخلاص است. اگر انسان در اخلاص پیش رود به مرحله ای می رسد که دیگر فریب وسوسه های شیطان را نمی خورد؛ چرا که شیطان، خود اقرار کرده است که توانایی فریب مؤمنان با اخلاص را ندارد.

برو این دام بر مرغی دگر نه
که عنقا را بلند است آشیانه

ج) تفکر و تصمیم یکی از شواهد وجود اختیار در انسان است. هر کدام از ما همواره تصمیم هایی می گیریم و برای این تصمیم ها ابتدا اندیشه می کنیم و جوانب آن را می سنجیم و سپس دست به عمل می زنیم. گاهی نیز دچار تردید می شویم که از میان چندین راه و چندین کار، کدام یک را انتخاب کنیم. دست آخر، پس از بررسی های لازم، یکی را برگزیده و عمل می کنیم.

این که فردا این کنم یا آن کنم
خود دلیل اختیار است ای صنم

د) هم‌چنین مسئولیت‌پذیری نیز یکی دیگر از شواهد وجود اختیار در انسان است. هر کدام از ما خودمان را مسئول کارهای خود می‌دانیم. به همین جهت آثار و عواقب عمل خود را می‌پذیریم و اگر به کسی زیان رسانده‌ایم، آن را جبران می‌کنیم. عهدها و پیمان‌ها نیز بر همین اساس استوارند. بنابراین، اگر کسی پیمان‌شکنی کند و مسئولیتش را انجام ندهد، خود را مستحق مجازات می‌داند.

هیچ گویی سنگ را فردا بیا	ور نیایی من دهم بد را سزا؟
هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟	هیچ با سنگی عتایی کس کند؟

* گزینه صحیح را انتخاب کنید.

تلاش مؤمن برای انطباق عمل خود با دستورات الهی او را آراسته به کدام حُسن می‌کند و از نگاه پیامبر اکرم (ص)

۹

اعمال انسان وابسته به چیست؟ (۵/۵ نمره)

- الف) حُسن فاعلی - نیت
ب) حُسن فاعلی - صحت عمل
ج) حُسن فعلی - نیت
د) حُسن فعلی - صحت عمل

راهنمای تصحیح «ج» (حُسن فعلی - نیت) (۵/۵) (درس ۴ - صفحه ۴۴ و ۴۵)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

انسان مؤمن علاوه بر این که می‌کوشد نیت خود را خالص کند و عمل را به خاطر خدا انجام دهد، تلاش می‌کند عمل را به همان صورت که خداوند دستور داده است، انجام دهد؛ یعنی عمل را از جهت کمیت، کیفیت، زمان، مکان و شیوه همان‌طوری انجام دهد که خداوند می‌خواهد؛ مثلاً اگر خداوند امر فرموده که نماز صبح در دو رکعت و با یک رکوع و دو سجده در هر رکعت و قبل از طلوع آفتاب انجام شود، انسان مؤمن نیز تلاش می‌کند نماز خود را به همین صورت انجام دهد تا صحیح و درست انجام داده باشد.

درس Box

هر عملی از دو جزء تشکیل شده است؛ اول: نیت که به آن هدف یا قصد نیز می‌گوییم.

دوم: شکل و ظاهر عمل. قصد و نیت به منزله روح عمل است و شکل عمل نیز در حکم بدن و کالبد آن روح می‌باشد. بنابراین، عمل بدون نیت، کالبد بی‌جانی بیش نیست. به خاطر جایگاه مهم و ارزشمند نیت است که پیامبر اکرم (ص) فرمود:

«إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ: همانا اعمال انسان وابسته به نیت‌های اوست.»

در هر عملی باید دو «حُسن» موجود باشد: حُسن فاعلی و حُسن فعلی. حُسن فاعلی بدین معناست که انجام‌دهنده کار، دارای نیت الهی باشد. حُسن فعلی نیز بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خداوند فرمان داده است، انجام شود.

۱۰ کسانی که فقط به زبان و هنگام وسعت و آسودگی خدا را عبادت و بندگی می‌کنند، به تعبیر قرآن کدام ویژگی

را دارند و چه سرنوشتی خواهند داشت؟ (۵/۵ - نمره)

الف) ﴿وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبْ عَلَىٰ وَجْهِهِ﴾ - در دنیا و آخرت زبان آشکاری می‌بینند.

ب) ﴿وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبْ عَلَىٰ وَجْهِهِ﴾ - دشمنان خدا را به دوستی می‌گیرند و با آنان مهربانی می‌کنند.

ج) ﴿وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ﴾ - در دنیا و آخرت زبان آشکاری می‌بینند.

د) ﴿وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ﴾ - دشمنان خدا را به دوستی می‌گیرند و با آنان مهربانی می‌کنند.

راهنمای تصحیح >> گزینه «الف» ﴿وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبْ عَلَىٰ وَجْهِهِ﴾ - در دنیا و آخرت زبان آشکاری می‌بینند. (۵/۵) (درس ۳ - صفحه ۳۴)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ ترجمه آیه شریفه ۱۱ سوره حج: «از مردم کسی هست که خدا را بر یک جانب و کناره‌ای تنها به زبان و هنگام

وسعت و آسودگی [عبادت و بندگی می‌کند، پس اگر خیری به او رسد، دلش به آن آرام می‌گیرد و اگر بلایی به او

رسد، از خدا رویگردان می‌شود. او در دنیا و آخرت، [هر دو]، زیان می‌بیند. این همان زبان آشکار است.»

فراهم سازی شرایط و اسباب از جانب خداوند برای حرکت آسان تر انسان حق جو به سوی مقصد، در نتیجه

..... بوده که از جلوه های آن می باشد. (۵/۵ - نمره)

الف) سنت توفیق الهی - تلاش و مجاهدت

ب) سنت توفیق الهی - نصرت و هدایت الهی

ج) سنت امداد الهی - تلاش و مجاهدت

د) سنت امداد الهی - نصرت و هدایت الهی

گزینه «ب» (سنت توفیق الهی - نصرت و هدایت الهی) (۵/۵) (درس ۶ - صفحه ۷۱)

«توفیق» در اصطلاح دینی به معنای آسان نمودن است؛ یعنی خداوند شرایط و اسباب را برای کسی که با نیت پاک، قدم در راه حق می گذارد و در این راه سعی و تلاش می کند چنان فراهم می سازد که وی بتواند آسان تر به مقصد برسد. این امداد خاص خداوند سنت «توفیق الهی» نام دارد.

یکی از جلوه های این توفیق، نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است. خداوند، انسان تلاشگر و مجاهد را حمایت می کند، دست او را می گیرد و با پشتیبانی خود به پیش می برد.

از جلوه های دیگر توفیق الهی، ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن می باشد. مانند یافتن دوست خوب، شرکت در یک جلسه قرآنی و خواندن یک کتاب تأثیرگذار و هدایتگر.

سنت امداد عام الهی: وقتی انبیا مردم را به دین الهی فرا می خوانند مردم در برابر این دعوت دو دسته می شوند. دسته ای به ندای حقیقت پاسخ مثبت می دهند و هدایت الهی را می پذیرند و دسته ای لجاجت ورزیده و در مقابل حق می ایستند. خداوند، سنت و قانون خود را بر این قرار داده که هر کس، هر کدام از این دو راه را برگزیند، بتواند از همین امکاناتی که خدا در اختیارش قرار داده (مانند قدرت اراده، توان جسمی و فکری، امکانات موجود در جهان خلقت و ...) استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده به پیش رود. در واقع خداوند امکانات و لوازم رسیدن به خواسته ها و هدف های هر دو گروه را فراهم کرده است، حال، کسی که راه حق را برمیگزیند لوازم و امکانات رسیدن به حق را می یابد و مراتب کمال را می پیماید و کسی که فقط دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می کند همان را به دست می آورد. البته اینان عواقب زیان بار تصمیم غلط خود را در آخرت مشاهده خواهند کرد.

راهنمای تصحیح

پاسخ خیلی تشریحی ✓

درس Box

* اصطلاحات زیر را تعریف کنید.

۱۲ قضای الهی: (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح

پاسخ خیلی تشریحی ✓

خداوند متعال با فرمان و حکم و اراده خود، مخلوقات جهان را ایجاد می کند. (۵/۰) (درس ۵ - صفحه ۵۶)

مخلوقات جهان، از آن جهت که خدای متعال با علم خود، اندازه، حدود، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی آن ها را تعیین می کند، به تقدیر الهی وابسته هستند و از آن جهت که با فرمان و حکم و اراده الهی ایجاد می شوند به قضای الهی وابسته اند.

۱۳ شرک در ولایت: (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح >> اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را بر عهده دارند و خودشان حق تصرف در جهان را دارا می‌باشند. (۵/۰) (درس ۲ - صفحه ۲۲)

سنت‌های الهی: (۵/۵ نمره)

۱۴

راهنمای تصحیح

براساس تقدیر الهی، جهان خلقت قانونمند است (۵/۲۵) و این قانونمندی زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها را هم در بر می‌گیرد (۵/۲۵) که قرآن کریم از آن با عنوان «سنت‌های الهی» یاد کرده است. (درس ۶ - صفحه ۶۷)

* به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۱۵ از نظر پیامبر اکرم (ص) دستیابی به سرچشمه‌های حکمت معلول چیست؟ (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح «چهل روز انجام خالصانه کارها برای خدا (۵/۰) (درس ۴ - صفحه ۴۷)

پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «هر کس چهل روز کارهای خود را خالصانه برای خدا انجام دهد، چشمه‌های حکمت از قلبش بر زبانش جاری خواهد شد.»

«خدا را با هر چیزی دیدن» برای انسان، چگونه معرفتی است؟ (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح

پاسخ خیلی تشریحی ✓

معرفتی عمیق و والاست (۵/۰) (درس ۱ - صفحه ۱۲)

این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست که در نگاه نخست مشکل به نظر می آید، اما هدفی قابل دسترس است به خصوص برای جوانان و نوجوانان که پاکی و صفای قلب دارند. اگر قدم پیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم به یقین خداوند نیز کمک خواهد کرد و لذت چنین معرفتی را به ما خواهد چشاند.

۱۷ چرا انسان موحد دارای شخصیتی ثابت و پایدار و برخوردار از آرامشی روحی است؟ (۵/۵ نمره)

راهنمای تصحیح >> چون زندگی خود را براساس رضایت خداوند تنظیم کرده (۲۵/۰) و پیرو فرمان‌های اوست. (۲۵/۰) (درس ۳ - صفحه ۳۳)

راهنمای تصحیح

پاسخ خیلی تشریحی ✓

۱) آمرزش گناهان با توبه (۲۵/۰) ۲) حفظ آبروی بندگان گناهکار (۲۵/۰) ۳) رضایت سریع از کسی که طلب آمرزش کرده (۲۵/۰) (درس ۶ - صفحه ۷۲)

از آن جا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان، چه نیکوکار و چه گناهکار، به لطف و مهربانی رفتار می کند. او به بندگان خود اعلام می کند که:

پروردگار شما، رحمت را بر خود واجب کرده است.

یعنی حتی آن جا که خداوند بر کسی سخت می گیرد، باز هم از دریچه لطف و رحمت است؛ مانند مادری که بر فرزندش سخت می گیرد و یا در مواردی او را تنبیه می کند تا او را از اشتباه بازدارد و به هیچ وجه قصد انتقام گیری از فرزند خود را ندارد. از همین جهت است که راه بازگشت گناهکار به خدا همیشه باز است.

آمرزش برخی گناهان با انجام کار نیک، پذیرش عبادت اندک، ثبت سریع اعمال نیک توسط فرشتگان و صبر در زمان ثبت گناه و پاداش چند برابری عمل نیک نمونه هایی دیگر از سنت سبقت رحمت خدا بر غضب اوست که اگر هریک از این موارد نیز ذکر شود نمره می گیرد.

راهنمای تصحیح

غفلت از خداوند را کم می‌کند (۷۵/۰) محبت او را در قلب تقویت می‌سازد (۷۵/۰) و انسان را از کمک‌های الهی بهره‌مند می‌نماید. (۷۵/۰) (درس ۴ - صفحه ۴۷)

درس‌Box

برای تقویت اخلاص در وجود خود راه‌هایی وجود دارد که چند مورد از آن را در این‌جا می‌آوریم:

۱) **افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند:** هر قدر که معرفت ما به خداوند بیشتر شود به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد.

۲) **راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او:** نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و یاری‌جستن از او برای رسیدن به اخلاص، غفلت از خداوند را کم می‌کند، محبت او را در قلب تقویت می‌سازد و انسان را از کمک‌های الهی بهره‌مند می‌نماید.

۳) **دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات:** گناه، ریشه درخت اخلاص و بندگی را می‌سوزاند و آن را به تدریج از بین می‌برد. از طرف دیگر، توجه به واجبات، درخت اخلاص را آبیاری می‌کند و رشد می‌دهد. در میان اعمال واجب، روزه تأثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد.

۲۰ دو مورد از عقاید تکفیری‌ها را بنویسید. (۱ نمره)

راهنمای تصحیح

پاسخ خیلی تشریحی ✓

درجی Box

۱) توسل به پیامبران و معصومین شرک است (۵/۲) طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای این که خدا انسان را ببخشد، شرک است. (۵/۰) (درس ۲ - صفحه ۲۴)

پیروان این جریان می‌گویند توسل به پیامبران و معصومین شرک است. طلب دعا و شفیع قراردادن دیگران برای این که خدا انسان را ببخشد، شرک است و همچنین معتقدند این گونه افراد کافر هستند و مسلمان محسوب نمی‌شوند و گاه کشتن آن‌ها را واجب می‌دانند. (در صورتی که هریک از این موارد ذکر شود نمره می‌گیرد).

جریان تکفیری در سال‌های اخیر برخی از جوامع و کشورهای اسلامی را گرفتار خود کرده است. پیروان این جریان فکری خشک و غیرعقلانی با تفکر غلطی که درباره توحید و شرک دارند، هر مسلمانی را که مانند آن‌ها نمی‌اندیشد، مشرک و کافر می‌خوانند و گاه کشتن او را واجب می‌شمارند.

در چه صورتی تفرقه و تضاد جامعه را فرا می‌گیرد و امکان رشد و تعالی از بین می‌رود؟ (۱ نمره)

راهنمای تصحیح

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در صورتی که همه فقط خواسته‌ها و تمایلات دنیوی خود را دنبال کنند (۵/۰) و تنها منافع خود را محور فعالیت اجتماعی قرار دهند و اهل ایثار و تعاون و خیر رساندن به دیگران نباشند. (۵/۰) (درس ۳ - صفحه ۳۵ و ۳۶)

میان بُعد فردی و بُعد اجتماعی توحید رابطه متقابل وجود دارد. هر قدر که مردم یک جامعه به سوی توحید حرکت کنند ارکان جامعه نیز بیشتر رنگ توحیدی به خود می‌گیرد؛ همان‌طور که هر قدر نهادهای اجتماعی در خدمت اجرای قوانین الهی باشد، زمینه برای رشد انسان‌ها و حرکت به سوی خداوند و زندگی موحدانه آسان‌تر می‌گردد.

از این‌رو، اگر قرار باشد همه فقط خواسته‌ها و تمایلات دنیوی خود را دنبال کنند و تنها منافع خود را محور فعالیت اجتماعی قرار دهند و اهل ایثار و تعاون و خیر رساندن به دیگران نباشند، تفرقه و تضاد جامعه را فرا می‌گیرد و امکان رشد و تعالی از بین می‌رود. در چنین جامعه‌ای، روزه‌روز انسان‌های ستمگر قدرت بیشتری پیدا می‌کنند و دیگران را در خدمت امیال خود به کار می‌گیرند. در نتیجه، دیگر سخنی از حاکمیت خداوند و فرمان‌های او نیست، بلکه سخن از حاکمیت طاغوت و دستورهای اوست.

* با تدبیر در متن پاسخ دهید.

۲۲ «فردی بارها در جامعه به صورت آشکار، گناه می‌کند و حتی از انجام آن ابراز خرسندی می‌نماید. با این وجود،

خداوند پیوسته بر نعمت‌ها و امکانات وی می‌افزاید.»

این مسئله با توجه به کدام یک از «سنت‌های الهی» قابل تحلیل است؟ توضیح دهید. (۱ نمره)

راهنمای تصحیح « سنت املاء و استدراج (۲۵/۷) اگر چنین فردی چنان در گناه پیش رود که از گناه خود خرسند باشد و با حق

دشمنی و لجاجت ورزد خداوند به او فرصت می‌دهد و بر امکانات و نعمت‌های او می‌افزاید (۲۵/۷) اما او با اختیار

خود از این نعمت‌ها در جهت افزایش گناه استفاده می‌کند، این جاست که این نعمت‌ها به صورت بلای الهی ظاهر

می‌شود و هر روز گناهانش سنگین‌تر می‌شود و به تدریج به هلاکت ابدی نزدیک‌تر می‌شود. (۲۵/۷) این سنت

حاکم بر زندگی معاندان و غرق‌شدگان در گناه است. (۲۵/۷) (درس ۴ - صفحه ۷۲)

* به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

۲۳ در چه صورت شخصی، گرفتار شرک عملی می‌شود؟ (۱ نمره)

راهنمای تصحیح» کسی که دل به هوای نفس (بت درون) سپرده و او را معبود خود قرار دهد و اوامرش را به فرمان‌های خداوند ترجیح

دهد (۵/۰) یا در پی کسب رضایت قدرت‌های مادی و طاغوت‌ها (بت‌های بیرون) برآید. (۵/۰) (درس ۳ - صفحه ۳۳)

تسلیم بودن در برابر امیال نفسانی و فرمان‌پذیری از طاغوت باعث می‌شود شخص، درونی ناآرام و شخصیتی ناپایدار داشته باشد؛ زیرا از یک‌سو هوای نفس وی هر روز خواسته جدیدی جلوی روی او قرار می‌دهد و از سوی دیگر، قدرت‌های مادی که هر روز رنگ عوض می‌کنند او را به بردگی جدیدی می‌کشانند.

درس Box

«دل به هوای نفس سپردن» مصداق کدام مورد است؟ (درس ۳ - صفحه ۳۳)

الف) توحید عملی ب) شرک اجتماعی ج) توحید اجتماعی د) شرک عملی

پاسخ: گزینه (د) شرک عملی

نهایی

هریک از عبارات «آشنایی انسان با نشانه‌های الهی» و «تصحیح نگرش انسان نسبت به حوادث زندگی» از

۲۴

ثمرات شناخت کدام نوع از قوانین می‌باشد؟ (۱ نمره)

راهنمای تصحیح «قوانین جهان خلقت (۵/۰) قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها (۵/۰) (درس ۶ - صفحه ۶۷)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

شناخت قوانین جهان خلقت از طریق علمی مانند فیزیک، شیمی و زیست‌شناسی سبب آشنایی ما با نشانه‌های الهی و نیز بهره گرفتن از طبیعت می‌شود. اما شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها، موجب نگرش صحیح ما نسبت به تلخی‌ها و شیرینی‌ها، شکست‌ها و موفقیت‌ها، بیماری و سلامت و به طور کلی همه حوادث زندگی می‌شود و دیدگاه ما را نسبت به وقایع و حوادث جهان از دیگران ممتاز می‌سازد و بالاخره این شناخت در روابط ما با خدا، با خود، با خلقت و با دیگران تأثیر بسزایی دارد.

دانستیم که براساس تقدیر الهی، جهان خلقت قانونمند است و پدیده‌های آن در دایره قوانین خاصی مسیر تکاملی خود را می‌پیمایند. این قانونمندی اختصاص به پدیده‌های طبیعی ندارد و زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها را هم در برمی‌گیرد. قرآن کریم از این قوانین با عنوان «سنت‌های الهی» یاد کرده و مردم را به شناخت آنها، به خصوص سنت‌های مربوط به زندگی انسان دعوت نموده است.

درس Box

۲۵ انسان حکیم چه کسی است؟ (۱ نمره)

راهنمای تصحیح

انسان حکیم، کسی است که به درجاتی از بصیرت و روشن بینی می رسد (۵/۰) که می تواند در شرایط سخت و پیچیده، حق را از باطل تشخیص دهد و گرفتار باطل نشود. (۵/۰) (درس ۴ - صفحه ۴۷)

یکی از میوه های درخت اخلاص، دستیابی به درجاتی از حکمت است. حکمت، به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست که هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می دهد و مانع لغزش ها و تباهی ها می شود. انسان حکیم، به درجاتی از بصیرت و روشن بینی می رسد که می تواند در شرایط سخت و پیچیده، حق را از باطل تشخیص دهد و گرفتار باطل نشود. خداوند در قرآن کریم، علاوه بر آن که لقمان را به داشتن حکمت، توصیف کرده، سفارش های ارزنده و حکیمانهای از ایشان نقل کرده است.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

درجی Box

میوه های درخت اخلاص:

- (۱) دستیابی به درجاتی از حکمت
- (۲) نفوذناپذیری در برابر وسوسه های شیطان
- (۳) دریافت پاداش های وصف نشدنی

ابتلاء در اصطلاح دینی به چه معنایی است؟ و هدف خداوند از اجرای این سنت در اجتماع، چیست؟ (۱/۵ نمره)

راهنمای تصحیح

به معنای قرار دادن فرد در شرایط و موقعیتی است که صفات درونی خود را بروز دهد (۵/۰) و درستی یا نادرستی آنچه را که ادعا کرده مشخص سازد. (۲۵/۰) امتحان خداوند علیم برای رشد دادن (۲۵/۰) و به ظهور رساندن استعدادها (۲۵/۰) و نشان دادن تمایلات درونی افراد است. (۲۵/۰) (درس ۶ - صفحه ۶۸)

درس Box

سنت ابتلاء یکی از عام‌ترین و فراگیرترین سنت‌های الهی حاکم بر زندگی انسان است که ثابت و همیشگی است و شامل همه انسان‌ها در همه دوران‌ها می‌شود. به عبارت دیگر، زندگی هر انسانی، چه مؤمن و چه کافر، چه فقیر و چه غنی، صحنه انواع امتحان‌ها و آزمایش‌هاست. هویت و شخصیت انسان‌ها با این ابتلائات ساخته می‌شود و شناخته می‌گردد.

موفقیت در هر مرحله‌ای از امتحان الهی سبب ورود فرد به مرتبه‌ای برتر می‌شود و او را با امتحان‌های جدیدتر روبه‌رو می‌کند؛ درست مانند دانش‌آموزی که با موفقیت در هر امتحانی وارد مرحله‌ای بالاتر از امتحانات می‌گردد تا به موفقیت نهایی برسد.

به طور مثال، اگر انسان ایمان به خداوند و بندگی او را اعلام کند، بنا به سنت ابتلاء، وارد امتحان‌ها و آزمایش‌های خاص آن می‌شود و به میزانی که در آزمون‌های اولیه سربلند بیرون آید، قدم در آزمون‌های بعد می‌گذارد و برای کسب کمالات برتر آماده می‌شود.

خداوند با هر امر خیر یا شری ما را می‌آزماید؛ بیماری یا سلامت، فقر یا ثروت، از دست دادن پدر و مادر یا داشتن پدر و مادر، بارش باران یا وقوع خشک‌سالی و به طور کلی هر حادثه شیرین یا تلخ، مواد امتحانی ما به حساب می‌آیند و نحوه مواجهه ما با آنها پیروزی یا شکست ما را رقم می‌زند و مهیای امتحانی دیگر می‌سازد.

از این‌رو، کوچک‌ترین حادثه‌ای که پیرامون ما رخ دهد، امتحانی برای ماست تا روشن شود که ما نسبت به آن حادثه چه تصمیمی می‌گیریم و چگونه عمل می‌کنیم. عمل درست، رشد و کمال و عمل غلط، عقب‌ماندگی و خسران ما را به دنبال دارد.

۲۷ چرا خداوند در آفرینش جهان شریکی ندارد؟ (۱/۵ نمره)

راهنمای تصحیح

این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان‌اند، یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده‌اند، به معنای آن است که هر کدام از آن‌ها محدود و ناقص هستند و به تنهایی نمی‌توانند کل جهان را خلق کنند. (۵/۵) همچنین به معنای آن است که هر یک از خدایان کمالاتی دارند که دیگری آن کمالات را ندارد و گرنه عین همدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند. (۲۵/۵) چنین خدایان ناقصی، خود، نیازمند هستند و هر یک از آن‌ها به خالق کامل و بی‌نیازی احتیاج دارد که نیازش را برطرف نماید. (۲۵/۵)

پس تصور چندخدایی صحیح نیست و خدای واحد آفریننده جهان است. (۵/۵) (درس ۲ - صفحه ۲۱)

اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خالق آفریده‌اند، گرفتار شرک در خالقیت شده است.

نکته